

zottság a kiszolgált szakmában (6); 4. kutatói gyakorlat (5); 5. az olvasóval való foglalkozás rutinjai (2); 6. elemzőképesség (3); 7. előadói adottságok (7); 8. adatbázis-szervezési gyakorlat (9); 9. pénzügyi hozzáértés (8). A két rangsorolásra szintén inkább a divergencia jellemző, mint a konvergencia.

A felmérés adatai összességükben arról tanúskodnak, hogy az orvosi könyvtárosok megítélése korántsem annyira negatív, mint azt némely „flagelláns” közleményben olvasni lehet. A használók olyan szakembereknek veszik őket, akiknek megvannak a maguk megközelítési módszerei, akik felelősségteljesen művelik a szakmájukat, segítőkészek, és fogékonyak a változások iránt. A használók arról is meg vannak győződve, hogy a könyvtárosok korrekt, megbízható, időszerű és

értékes információkkal látják el őket. Készségeik között fontosnak tartják a számítógép-használatban (általában a műszaki dolgokban) tanúsított jártasságukat, bár azért nem egészen vannak tisztában azzal, hogy valójában mit is kell tudniuk a könyvtárosoknak a szolgálat ellátása közben.

A használók könyvtárosok iránti megbecsülését a felmérés egyik alanya szellemesen (és lényeglátóan) így fejezte ki: „A jó könyvtáros ezer könyvet is megér.”

/DIMITROFF, A.–BLACWELDER, M. B.: Imidz bibliotekara medicinskih bibliotek SŠA (po materialam sociologičeskogo oprosja). = Naučnye tehničeskie biblioteki, 7. sz. 1996. p. 19–33./

(Futala Tibor)

A lengyel Orvosi Főkönyvtár és az orvosi-egészségügyi könyvtári hálózat

Az orvosetikai kódex 55. pontja kimondja: „Minden orvos kötelessége, hogy folyamatosan kiegészítse és tökéletesítse ismereteit, illetve szakmai jártasságát, továbbá hogy ebbéli gyakorlatát megossza munkatársaival.” Ez – könnyű belátni – másként nem teljesíthető, csak megfelelő színvonalú szakirodalmi és információellátás esetén. A lengyel orvosok és egészségügyi munkatársak ezért mindig is aktívan támogatták az orvosi-egészségügyi könyvtárak és információs szolgálatok fejlődését. Ma sem tesznek másként.

Egy központi orvosi könyvtár, sőt valamiféle orvosi könyvtári hálózatszervezés eszméje már a két világháború közötti időszakban megfogant. Az akkori elképzelések szerint a lengyel hadsereg egészségügyi oktatási központjának könyvtárát kellett volna főkönyvtárrá fejleszteni.

Ez az intézmény azonban csak a második világháború befejezését (szinte azonnal) követően, 1945. június 8-án jöhetett létre. Jogszabályi „legalizálása” viszont hosszú időbe telt: 1949 végéig kellett várni rá. Ekkor az Egészségügyi Minisztérium rendelete az *Orvosi Főkönyvtár*t (Główna Biblioteka Lekarska) a lengyel orvosi szakirodalom egészének, a külföldi szakirodalom reprezentatív részének gyűjtésével, a róla való szükségletek szerinti tájékoztatással és az orvosi-egészségügyi dolgozók szakirodalommal és információval történő ellátásával bízta meg. Ehhez társult – 1953 augusztusában – az országos hatókörű hálózati központi funkció.

Az Orvosi Főkönyvtár jelenleg kb. félmillió monográfiával, 150 ezer kötetnyi folyóirattal, 4 ezer régi nyomtatvánnyal, több mint 1200 kézirattal

rendelkezik, nem is beszélve múzeumi gyűjteményéről, amely 16 ezer egységet tesz ki, és különféle képekből, metszetekből, fényképekből, gyógyszerészeti üvegtárgyakból és orvosi műszerekből áll. A lengyel orvosi bibliográfián kívül számos más szakmai kiadványt is publikál.

Az intézmény fél évszázados pályafutásában (erre 1995. október 25-én emlékeztek ünnepélyesen) három fejlődési szakasz különböztethető meg. Az *első* szakaszban az alapvető állomány kialakítása, a napjainkban meglévő 16 területi osztályból 7-nek a létrehozása, a hálózati szervezet kiépítése, a hálózati híradó elindítása szerepelt napirenden.

A *második* szakasz 1971-ben kezdődött, és a korszerű számítógépes technikák meghonosításának jegyében állt. Előbb a stockholmi Karolinska Intitutet segítségével sikerült „hozzáférni” a MEDLARS-MEDLINE-hoz, később már az intézményben installált Singer-Cogar 1500 számítógépi rendszer révén közvetlenül is. 1979-ben megkezdődött a saját adatbázisok felhalmozása. A poligráfiai eszközök és berendezések korszerűsödése nyomán külsejükben is megújultak a főkönyvtár kiadványai.

A *harmadik* szakasz fő feladata az intézmény komplex számítógépesítése, amely egy lengyel cég, a MAX ELEKTRONIK kimunkálta PROLIB rendszert kívánja meghonosítani. Ez a rendszer felel meg leginkább a könnyű modifikálás és rendszerfejlesztés, a UNIX operációs rendszer ellenőrizte átvihetőség és a több százézes adatbázisműködtetés kívánalmának, amelyet az előkészítő grémium kítűzött. Ugyancsak e szakasz örvende-

tes fejleménye, hogy a főkönyvtár 1983-ban végre megfelelő elhelyezéshez jutott egy 1852 körül épített kórházépület műemléki restaurálása és könyvtári célú adaptálása révén.

A lengyel orvosi könyvtári hálózat 15 évvel korábban alakult ki, mint ahogy ezt az 1968. évi könyvtári törvény „post festa” előírta. Ez is mutatja, hogy az egészségügy „könyvtári-tájékoztatási szolgáltatásszemlélete” más területekéhez képest jóval korszerűbbnek bizonyult.

A hálózat az alábbiak szerint strukturálódik:

- Országos Orvosi Főkönyvtár;
- a vele kooperáló regionális könyvtárak, azaz a 11 orvosegyetem központi könyvtárai;
- a vajdasági orvosi könyvtárak, amelyek között egyaránt találni orvosegyetemi, a főkönyvtár regionális osztályaiként működő, és vajdasági kórházi könyvtárakat;
- specializált tudományos könyvtárak a kutatóintézetek mellett;
- számos kórházi, közegészségügyi könyvtár.

A fentiekből is kitetszik: a hálózatba korántsem csak az Egészségügyi és Szociális Minisztérium fenntartásában működő intézmények tartoznak, ami ugyancsak nagy előnye ennek a szervezetnek.

Az orvosi könyvtárosok arra törekszenek, hogy minimális költségek mellett maximális hatékonyságot érjenek el. Ennek jegyében évente országos konferenciákat szerveznek, amelyeken mindig egy-egy megoldandó probléma szerepel. Egyebek mellett ilyen konferencia nyomán szerveződött meg a sok tekintetben megoldást jelentő különnyomat-gyűjtés, legújabbban pedig a szekunder

dokumentumok cseréje került a konferencia napi-rendjére.

Ezt a fenntartók azzal honorálják, hogy az orvosi könyvtárhálózat új technikával való ellátottsága nem mondható rossznak. E technika hasznosítása lehetővé teszi, hogy a használó gyakorlatilag teljes egészében és „boszorkányos” gyorsasággal ugyanúgy hozzájusson az általa kívánt szakirodalomhoz és információkhoz, mint ahogy ez a fejlett nyugat-európai országokban és az USA-ban szokásos.

Az orvosi könyvtárosok a hálózat pozitív ellátási szerepét féltve, igen elégedetlenek az új könyvtári törvénynek azzal a tervezetével, amelyet a Kulturális és Művészeti Minisztérium dolgozott ki. E tervezetben ui. szó sincs a hálózatokról, illetve a hálózatközi szolgáltatásokról. Ha a tervezet törvénnyé válna, akkor az hatalmas lépés volna – hátrafelé. Éppen ezért – legalábbis az orvosi könyvtárügynek – nem szabad megalkudnia, és intenzíven követelnie kell a tervezet továbbfejlesztését. Ha ez nem megy, fel kell vetni, hogy egyáltalán kompetens-e a Kulturális és Művészeti Minisztérium a szakkönyvtári kérdések szabályozásában.

/KAPUŚCIK, J.: *Główna Biblioteka Lekarska – wczoraj i dziś.* = *Przegląd Biblioteczny*, 64. köt. 1. sz. 1996. p. 25–32.

HOWORKA, B.: *O krajowej sieci bibliotek medycznych (w roku 50-lecia Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie).* = *Uott*, p. 33–40./

(Futala Tibor)

Egészségügyi könyvtár- és tájékoztatásügy a Tatár Köztársaságban

Az Oroszországi Föderációhoz tartozó Tatár Köztársaság (Tatársztán – 68 ezer km², kb. 4 millió lakos) fejlett egészségüggyel és gyógyszeriparral rendelkezik. Ennek megfelelően területén számos egészségügyi középkader, orvos és kutató él. Az orvostanhallgatók száma ugyancsak tekintélyes.

Az orvostudományi és közegészségügyi ismeretek szinten tartása, fejlesztése és újjávaló gyarapítása elképzelhetetlen korszerű – differenciált, kellően teljes és gyors, az ország település-szerkezetéhez igazodó – szakirodalmi és szakinformációs ellátás nélkül. Napjainkra a fenti követelményekkel kvadráló szolgáltatási és intézményi rendszer kiépítése lényegében befejeződött.

A mostani állapothoz vezető úton meghatározó jelentőségű stáció volt 1992-ben a *Köztársasági Orvosi Könyvtári-Tájékoztatási Központ* megszer-

vezése a korábbi Köztársasági Orvostudományi Könyvtár bázisán. Ez a központ a maga nemében föderációs szintű nóvum. Hogy megszervezése korántsem volt egyszerű névcseré, arról a központ kibővült, és a működési feltételek biztosításával is alátámasztott feladatköre tanúskodik. Íme:

- az orvostudományi, közegészségügyi és társadalomtudományi dokumentumok köztársasági állományának építése, beleértve a publikálatlan dokumentumokat is;
- a köztársaság orvosi könyvtári hálózata (50 intézményből áll, közülük 38 vidéken működik) vonatkozásában a könyvtári kollektor szerepkörének ellátása;
- a tagkönyvtárak módszertani gondozása és munkájának koordinálása (a hálózat – összhangban az endogén szükségletekkel – centralizált);